Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 1 0 1 5 2 1 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

Izpitna pola 2

Sreda, 2. junij 2010 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.
Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 35; vsaka naloga je vredna 17,5 točke.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

I	II	III	IV

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pred vsak odgovor napišite številko vprašanja, na katero odgovarjate. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 2 prazni.

© RIC 2010

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

Prazna stran

OBRNITE LIST.

I. KULTURA

Vir A

Pri naraščajočem vplivu televizije gre verjetno za posamično najpomembnejši prodor kakega medija v zadnjih 30 letih. Če se bodo sedanji trendi glede gledanja TV-programov nadaljevali, bodo danes rojeni otroci, ko bodo stari 18 let, preživeli več časa pred televizorjem kakor pri vseh drugih dejavnostih, vključno s spanjem. Gotovo je, da ima danes že vsako gospodinjstvo TV-sprejemnik. […] V zadnjih letih prihaja tudi videotehnologija v vse širšo uporabo. Snemamo lahko programe za poznejšo uporabo in doma si lahko po svoji želji ogledujemo filme. Prav tako imamo na razpolago videoigre vseh vrst.

(Giddens, A. (1993): Sociology. Second edition, Polity Press, Cambridge, str. 449)

Vprašanja:

1. Množični mediji sodijo med najpomembnejše pojave sodobnega časa. Razložite dve njihovi značilnosti. (Pomagajte si z virom A.)

   (3 točke)

2. Katere negativne družbene pojave lahko izzovejo mediji? Na kratko razložite dva.

   (3 točke)

3. Razložite koncept subkulture in njeno razmerje do prevladujoče kulture.

   (2 točki)

4. Navedite tri družbene spremembe, ki so po drugi svetovni vojni v Zahodni Evropi in Ameriki vplivale na nastanek različnih mladinskih subkultur.

   (3 točke)

5. Kako imenujemo stališče, ki ocenjuje obnašanje ljudi v drugih kulturah s stališča teh kultur samih? Navedite in razložite ga.

   (3 točke)

6. Katere vrste sankcij poleg neformalnih še poznamo? Poimenujte jih in pojasnite, po čem se razlikujejo od neformalnih. Vključite dve razliki.

   (3,5 točke)

II. EKOLOŠKA KRIZA IN PERSPEKTIVE ČLOVEŠTVA

Vir A

Računalniška preglednica je letos prvič pokazala, da se območje propadanja gozdov prekriva z avtocestnim križem sever–jug, vzhod–zahod. Kaj bo prinesel italijanski načrt avtocestnih povezav z vzhodno Evropo prek Slovenije, ne vemo. Kar si na karti ne znamo razložiti, je izredno slabo stanje gozdov okoli Kočevja.

(Nežmah, B. (2001): »Propadanje gozdov«. Intervju s profesorjem gozdarstva Milanom Hočevarjem, Mladina, 14. 5. 2001, št. 19)

Vir B

Ko je bila po 2. svetovni vojni rojena moja generacija, nas je bilo malo čez 2 milijardi. Zdaj imam več kakor 50 let, pa je ljudi že skoraj 6,5 milijarde. Če bom dočakal predvideno starost svoje generacije, bo številka presegla 9 milijard. Če je bilo za 2 milijardi potrebnih 10.000 generacij, v času enega človeškega življenja, našega, pa to poskoči na 9 milijard, se dogaja nekaj izjemno drugačnega.

(Gore, A. (2006): An Inconvenient Truth, A Global Warning (videoposnetek), Blitz, Škofljica)

Vir C

Ko mrtvi bledoličnikov odidejo na sprehod med zvezde, pozabijo na zemljo, ki jim je dala življenje. Naši mrtvi nikdar ne pozabijo prelepe zemlje, kajti zemlja je mati rdečega človeka. Del zemlje smo in ona je del nas. Dišeče trave so nam sestre; jelen, žrebec, veliki orel – so naši bratje. Skalnati vršaci, sončni pašniki, toplo ponijevo telo in človek – vsi sodijo v isto družino.

(Burgar, F., in Burgar, M. K. (1990): Kako naj vam prodamo modrino neba. Besede indijanskih poglavarjev, F. Burgar, Ljubljana, str. 7)

Vprašanja:

1. Vir A govori o problemu umiranja gozdov pri nas. Navedite še dva ekološka problema v Sloveniji.

   (2 točki)

2. Predstavite dve ugotovitvi študije »Meje rasti«. Pomagajte si z virom B.

   (4 točke)

3. Predstavite dve bistveni značilnosti človeka kot vrste, ki že po svoji naravi povzroča ekološke krize.

   (3 točke)

4. Niso redki poskusi povezovanja sedanje ekološke krize z židovsko-krščansko tradicijo. Pojasnite zakaj.

   (2,5 točke)

5. Navedite dve vrsti ekološke etike in razložite njune značilnosti.

   (4 točke)

6. Razložite odnos do narave, ki je razviden iz nagovora poglavarja Seattla. (Vir C)

   (2 točki)

III. SOCIALIZACIJA

Vir A

Razvoj osebne identitete od rojstva (ali morda po spočetju) do človekove odraslosti, zrele dobe, staranja in zatona telesnih moči je prav gotovo posebno poglavje v obravnavi identitete sploh. V tej povezavi seveda ne gre le za rast in doseganje čisto biološkega spreminjanja telesa. Gre tudi za procese, ki jih splošno imenujemo socializacija in inkulturacija […], ki vtisnejo bistvene sestavine posameznikove identitete.

(Južnič, S. (1993): Identiteta, FDV, Ljubljana, str. 120)

Vir B

Goffman trdi, da pri večini gojencev ne pride do radikalne in stalne spremembe jaza. To je delno zato, ker so se sposobni z modelom »ohraniti mirno kri« obraniti pred procesom ponižanja. Goffman z zaničevanjem govori o uradnih ciljih organizacij, kot so zapori in umobolnice […]. Sklepa, da »se za mnoge večino časa zdi, da delujejo kot odlagališče gojencev«.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 316)

Vprašanja:

1. Opredelite socializacijo in pojasnite njen pomen za posameznika/posameznico. Pomagajte si z virom A.

   (3 točke)

2. Socializacija je pomemben proces tudi za delovanje družbe. Pojasnite zakaj.

   (2 točki)

3. V socializaciji sodeluje več različnih dejavnikov (agensov). Navedite štiri ter natančneje pojasnite značilnosti in pomen enega od njih.

   (4,5 točke)

4. Za posameznike/posameznice v (post)modernih družbah naj bi bila značilna »skrpana identiteta«. Pojasnite ta pojem.

   (2 točki)

5. Kako imenujemo proces, ki vodi »do radikalne in stalne spremembe jaza« oziroma do spremembe osebnosti, vedenja, vrednot itd.? (Vir B)

   (1 točka)

6. Ta proces (glejte 5. vprašanje) je lahko posledica različnih vzrokov/različnih okoliščin. Navedite in razložite dva/dve.

   (3 točke)

7. Kratko predstavite en vzrok/okoliščino, zaradi katere(ga) »pri večini gojencev ne pride do radikalne in stalne spremembe jaza« (vir B), oziroma je ta proces večkrat neuspešen.

   (2 točki)

IV. ETNIJA, NAROD, NACIJA

Vir A

Religiozna ortodoksnost in še posebej kakšna oblika verskega fundamentalizma delujeta kot močan identifikacijski cement. Moderna družba pa postaja silno zapletena in del njene zapletenosti je ukinitev verskih in cerkvenih monopolov.

(Južnič, S. (1993); Identiteta, FDV, Ljubljana str. 301)

Vir B

Zakon o odnosih med rasami iz leta 1965 je prepovedal diskriminacijo na podlagi »rase, barve […] v javnih prostorih«, kot so restavracije in javni prevoz. Protizakonito je postalo tudi vzpodbujanje rasnega sovraštva v govoru ali pisanju.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana str. 700)

Vir C

»Konca dobe nacionalizma«, ki se že tako dolgo oglaša, še ni na vidiku. Nacionalnost je najbolj univerzalna legitimna vrednota v političnem življenju našega časa.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana str. 719)

Vprašanja:

1. Opredelite pojem etnične skupine.

(2 točki)

2. Kateri dejavnik oblikovanja etničnih skupin lahko razberete iz vira A?

(1 točka)

3. Pojasnite pomen še dveh drugih dejavnikov oblikovanja etničnih skupin.

(3 točke)

4. Razložite, kaj je etnična stratifikacija in posledica česa je.

(3 točke)

5. Na katero diskriminacijo opozarja vir B? Navedite in pojasnite, na čem ta diskriminacija temelji.

(2,5 točke)

6. Opredelite pojma modernega naroda in nacije ter ugotovite razliko med njima.

(4 točke)

7. Vir C govori o nacionalizmu. Razložite enega od različnih pomenov, ki ju lahko ima nacionalistična ideologija.

(2 točki)

Prazna stran